

...LĪDZ PIEKTDIENAI

Laikraksts «Zemturis» turpmāk iznāks piektdienās, tālab mazliet mainās arī mūsu šī pastāvīgā nodāļa.

Pēc katoļu kalendāra šī jau ir 6. Lieldienu svētdiena, bet sestdien tiecīgie atceras priesteri Bernandīnu no Sjenas. Nākošās nedēļas trešdiena ir Jaunavas Marijas palīdzības diena kristīgajiem, pēc tās seko 25. maijs – Kunga debesis uzkāpšanas diena, tajā atceramies godājamo Bedu Venerabili un Magdalēnu de Pazzi, pāvesta Gregora VII piemiņu. 24. maijā aprit 5 gadi, kopš no mums šķīrās kardināls Julijans Vaivods.

ZEMNIEKA KALENĀRS. Šo piektdien, tāpat sestdien un svētdien Mēness ir Ūdensvīra zīmē, pirmdien un otrdien – Zivju, tad līdz nākamajai piektdienai «viesojas» pie Auna un ierodas Vērša sabiedrībā. Pēdējais tā ceturksnis iesāksies pulksten 14.35 svētdien. Kartupeļus nu jau stāda dienas otrā pusē, bet no rīta var stādīt kāpostus, biešu un burkānu sēkliniekus, ja tas nav pagūts aprīļa beigās. Stāda puķes, applauj ganības, sēj linus, liek perēt vistas. Mēneša pēdējā ceturksņa sākumā jāliekot ilgvilni, tad ilgāk turoties. 25. maijs ir Debessbraukšanas diena, saukta arī par Krusas dienu, Krustdienu, Lielo Krustdienu, arī Urbāna dienu. Nedrīkst rīkstes griezt, kokus cirst, augus plūkt, zemi art un tā joprojām, kas to dara, šo dienu nesvēta, tiek sodīts ar zibeni vai krusu. Auzas vajadzēja iesēt nedēļu iepriekš, tad pilnākas skaras. Pēc tautas ticējumiem – kāds laiks šajā dienā, tāds visu vasaru pa lielākajai daļai. Ja bērziem un alkšņiem lapinās peles auss lielumā – laba vasara, ja ruc pērkonis – vasara ir auksta un sausa.

LZS CENTRĀLAJĀ PADOMĒ

17. maijā LZA zālē notika LZS Centrālās padomes kārtējā sēde, kurā izskatīja Satversmes grozījumu projekta atbalsta parakstu vākšanas gaitu valstī un ar to saistītās problēmas, koalīciju līgumus ar LKDS un LDP, nolikumu par frakcijas Sacīma darbību. Otrā sapulces daļa bija veltīta praktiskajiem jautājumiem saskarē ar gatavošanos LZS ārkārtas kongresam 8. jūlijā. Bet līdz tam jāsarīko pagastu vietējo nodaļu sapulces un rajona konference, paredzot vienu delegātu no katras nodaļas, kā arī savi priekšlikumi kandidātu izvirzīšanai uz LR 6. Sacīmu un LZS vēlēšanu platformas izstrādāšanai. Rajona konference sarīkojama laikposmā no 25. maija līdz 27. jūnijam. Apspriešanas deputātu kvotas rajonos. Saskaņā ar projektu Latgales novadā no 20 vietām 2., 6., 10., 14., un 19. pēc koalīcijas līguma jau saņem LKDS kandidāti, bet 3., 7., 11. un 20. numurus listē – LDP. Zemsaviešiem Balvos un Preiļos paliek pa vienai, Daugavpilī, Rēzeknes, Ludzas un Krāslavas rajonos – pa divām, un viena rezervēta vecbiedriem. Šāds kvotu sadalījums, kuram pamatu tikusi ņemta rajonu pārstāvju balotēšanās 5. Sacīmas vēlēšanās, izraisīja vislielākas debātes un strīdus. Izdarīti grozījumi.

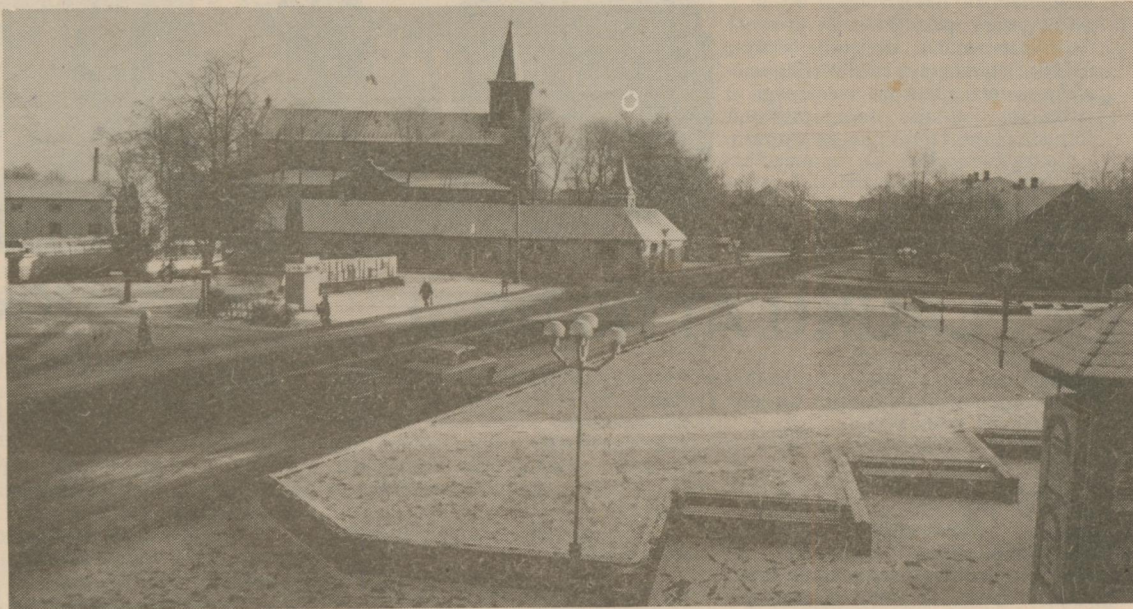
EDGARS LIEPIŅŠ: «CIĒNU LATGALIEŠUS. SIRSNĪGS SVEICIENS VISIEM!»

Brāļi latgalieši! Novadnieki! Ir uz šīs Pasaules virs, ko sauc Edgars Liepiņš, ko tautā pazīst arī kā Hugo Diegu. Man ir tas gods būt ar viņu pazīstamam. Tad, lūk, viņš ir viens no tiem, kuri dziļi ciena Latgali, sūta mīlus un sirsnīgus sveicienus latgaliešiem. Ir sagādījis, ka cienītāis skatuvē meistarš aplimais. Novēlēsim, lai visu mūsu cienītāis mākslinieks Edgars Liepiņš atrod sevi spēkus pārvarēt slimību un ierasties Latgalē, iepiecināt ar sacītu vārdu un kopīgi dziedātu dziesmu.

Tedis

ZEMTURIS

Nr. 16. 1995. GADA 18. MAIJS. CENA 5 SANTĪMI

PREIĻI – SKAN KĀ GLĀSTOŠĀ DVESMA...
IGORA PLIČA foto

PAR TO NEDOMĀ, BET DZĪVO

Dzēguzē jau savu balsi skandina, mēs izejam laukā un lūdzam: «Skaiti, kas atvēlēts man!» Bet istenībā mums par to nav jādoma, tas dzīve atnāk pats no sevis. Ja piedzimšanu var vēl regulēt, tad aiziešanu – ne. Lai par šīm problemām dzīvi dzīvojot nebūtu jādoma, viss jānokārto savlaicīgi. Arī mūsu apdrošināšanas akciju sabiedrības nosaukums «Dzīves līnija» nav vērts uz beigām, bet uz attīstību. Piemēri rāda, ka tiem, kuri apdrošinājušies, mazāk stresu, viņu dzīves līnija pagarinās.

Atklāti sakot, jaunībā līdz zināmajam laikam par šādām lietām nedomā. Tāpēc, ja kādam tas tomēr prātā, izdevīgāk pie mums atnākt nevis sirmā vecumā, kad iemaksas jau lielākas, bet šodien pat.

Nerakstīšu, kāda summa kurā vecumā jāiemaksā, to paskaidros pārstāvis. Tikai atcerieties, ka, uzzinot to, nav jāuztraucas, jo, lai arī daudziem var likties liela, var iemaksāt pa daļām.

Gados jauniem un vidējā vecumā cilvēkiem izdevīga ir uzkrāšanas apdrošināšana. Ja bijis beztermiņa apdrošinājums (tas ir, uz mūžu), tad šis ir termiņa, kuru jūs izvēlaties un nosakāt, cik ilgi un kādu summu krasiet. To var darīt jebkuram mērķim.

Kādas priekšrocības? Pirmkārt, ik mēnesi varat ieguldīt nelielu summu – diez vai ar tādu mazumiņu jūs ietu uz banku, bet mājās tik un tā iztērētu. Otrkārt, līguma darbības laikā būsiet apdrošināti. Ja septiņus mēnešus vēlāk, pēc pirmās iemaksas dienas, jums gadīsies kas nenovēršams, tuvinieki saņems 70 procentus no līgumā ierakstītās summas. Bet tajā brīdī, kad iemaksas sasniegs jau pusi no noslēgtās līguma summas, palīdzība būs simtprocentīga.

«Dzīves līnija» no daudzām līdzīgām veida sabiedrībām atšķiras ar to, ka ne tikai naudu izmaksā, bet sniedz arī praktisku palīdzību.

Ja vēl šaubāties, uzticēties mums vai

ne, tad varam droši teikt: nebaidieties. Tikko pie mums darbu beidza audīts un nav atrasti nekādi finansiālie parkāpumi.

Sobrid mums rit sarunas ar pārāpdrošināšanas kompāniju Lielbritānijā, kura vēl striktāk varēs garantētūsu ieguldījuma drošību. No visiem 49000 cilvēku ieguldījumiem esam iztērējuši tikai 8 procentus. Tā ka tie, kuri vēl domā – uzticēties vai ne, var būt droši.

Kas ar mums noslēguši līgumus, vairs nav jāuztraucas par izmaiņām. Dzīvojiet un nedomājiet par tām. Visu, kas ierakstīts jūsu polisē, mēs izpildīsim, visu sniegsim.

Adrese: Preiļi, Raiņa bulvāri 13 (poliklinikas ēkā pie reģistratūras, iepretī garderobei, uz bērnu nodaļas pusi), tālruni 24461 un 24286.

E. Sparāne,
a. s. «Dzīves līnija» pārstāve
Preiļu rajonā

LATGALES GRĀMATU IZSTĀDE

Latgales Kultūras centra izdevniecība no š. g. 22. līdz 28. maijam rīko Latgales grāmatu izstādi.

Izstādes ekspozīcija tiks izvietota Latgales Kultūrvēstures muzejā (Rēzekne) – no latgaliešu literatūras

sākumiem līdz Vladislava Lōča izdevējdarbībai;

Dricānu pagasta Pilcenē (skolā) Vladislava Lōča izdotās grāmatas, žurnāli un avīzes. (V. Lōča muzeja atklāšana);

Rēzeknes Mākslas koledža – Latgales mūsdienīgas grāmatas, grāmatu grafika un stājgrafika.

J. Elksnis
izdevniecības vadītājs

* Krievijas ārlietu ministrs Andrejs Kozirevs paziņojis: «Var būt gadījumi, kad nepieciešams pielietot tiešu militāru spēku mūsu tautiešu aizsardzībai ārzemēs». Laikam iepaticies karot Čečenijā. Pēc tam, protams,

sekoja paziņojums, ka uz Baltijas vaistim tas neattiecas utt. Vilks spalvu met, tikumu ne!

* Ordena dome nolēmusi apbalvot ar Triju Zvaigžņu ordeni SWH viceprezidentu Ivaru Godmani. Sauksim visi trīs reizes urā, urā,

urā!!!

* Valsts ieņēmumu dienesta (VID) priekšnieks Jurijs Pupčenoks atbrīvots no līdzšinējā amata. Divainā kārtā J. Pupčenoka aiziešana sakrīt ar lielo valsts budžeta krīzi. Ir

pārtraukts algu izmaksas valsts budžeta iestādēs strādājošajiem. Laime, ka ministru algām vēl pietiek.

Agris Liepiņš,
«Dienas Biznesa» karikatūru nodāļa

GRĀMATAS IZRĀDE UN CITI JĀUKUMI

18. maijā Preiļu grāmatu namā bija lieli svētki, sarīkoti pēc veselus desmit gadus ilga pātraukuma, kad notika pirmie. Šoreiz tie bija ar devīzi: «Nāc, nāc un grāmatīņu lasīt sāc!» Uzmanības centrā bija «Sprīdīša» apgādā nesēn iznākušais «Lielais Sklandrausis», šis izdevniecības direktors un dzejnieks Jāzeps Osmanis bija atvedis sev līdzī arī pulciņu savu līdzstrādnieku. Tā ka «Sprīdītis», lai arī mazs vīriņš, bet lielu darbu darītais, kura apgādā (viņa ganu kulītē) jau daudz bērniem pazīstamu un mīļu grāmatīņu, tad bija lielā runāšana arī par tām, par «Lielā Sklandrausī» mazāko brālīti «Mazo Sklandrausī» un citiem. Ciemiņi stāstīja, kā tapušas un top grāmatas, kas tās raksta un ilustrē, pieminēja arī jaunus atgājumus no savas darba dzīves, bet dzejniekam, kā jau tas parasts tādās reizēs, klausītāji lūdza, palasīt vārsmotās rindas. Interesanti bija iepazīties ar izdevniecības plāniem, starp kuriem daudzu tādu grāmatīņu izdošana, kuras tiek gaidītas ar nepacietību, tajā skaitā arī tādās, ar kurām bērni auga Latvijas brīvvalstī pirms kara, un citas.

Tā kā dienas varonis tomēr bija «Lielais Sklandrausis», tad runas ap to vijās vairāk. Kāpēc lielais – tāpēc, ka pamatīgi biezs sējums pēc apjoma un arī ļoti plaša saturā. Bet Sklandrausis jau nāk no sena latviešu vārda sklandēt, tāpat salikt, sakopot. Rausis ir kas baudāms, garšīgs un iecienīts. Mums vēl patīkams ar to, ka pa savai kripatiņai miklas tam pielikuši divi cienījami kungi un viena kundze no mūsu novada: 1929. gadā dzimušais St. Dimants no Līvāniem, 1929. gadā dzimušais V. Krauklis no Vārkavas un 1933. gadā dzimusi Tekla Beča no Preiļiem. Viņi pārstāvēti nodaļā «Skaitāmpanti un dziesmas». Piemēram, St. Dimants uzdevināja bērniem tādu jauku skaitāmpantu:

«Vītag – divtag,
Figū fragū,
Šastak maštak,
Šolgu Volgu,
Kociņ kauliņ,
Fimant tinkš!»

Kam tiek «tinkš», tam jāvada rotaļa. Bet T. Beča no savas jaunības laikiem «izcēlusi gaismā» rotaļu, kura saucas «Kubla gašana», kas attīstīta spēku un veiklību. Divi dalībnieku ar muguram kopā ņem starp kājam kārti, vienam priekšā «suseklis» – kubls. Viesi iesāk:

«– Duk, duk,
– Kū tu tur dori?
– Molku školdu.
– Kū ar molku dareisi?
– Guni kūršu.
– Kū ar guni dareisi?
– Yudini vōreišu.
– Un kū ar yudini dareisi?
– Olu dareišu.
– Man dūsi?»

Ka nađūsi – kubulu apgōzšu!» Un tā sākas spēkošanās. Uzvar stiprākais un veiklākais. Var mainīties vietām, ar partneriem, ir jautri pašiem un skaitītājiem.

A. Mežmalis

SAVIENĪBA «LATVIJAS CELŠ»

«LC» uzskata, ka Latvijas laukiem ir prioritāra nozīme, jo tie nav tikai lauksaimniecība vien. Tur dzīvo pamatnācijas lielākā daļa, lauki ir mūsu garīgā spēka un tradīciju avots. Attīstības pamatu savienība saskata dažāda lieluma un specializācijas zemnieku saimniecības un vienlaicīgi ar jebkurām citām saimniecības formām, kuras iztur tirgus konkurenci.

Lauksaimniecībai kā saimniecības nozarei ir jāattīstās vienotas Latvijas tautsaimniecības ietvaros, pie tam tas nevar notikt uz citu ekonomikas nozaru noplicināšanas rēķina. Nav

LAUKU ATTĪSTĪBAI

pieļaujama lauksaimniecības atbalsta no valsts budžeta tiri politisku nolūku sasniegšanai.

Turpmākā lauku attīstība jābalsta uz Latvijas reģionu – Latgales, Vidzemes, Zemgales un Kurzemes kompleksu attīstību pēc shēmas: zemnieks – pagasts – rajons – reģions – valsts, bez lauksaimniecības aptverot arī mežsaimniecību, zvejniecību, lauku infrastruktūru un vides aizsardzību, kultūrvides izveides veicināšanu, izglītības un kultūras attīstību.

Lauku dzīves sakārtošana:

- jāturpina agrārā reforma gan zemes īpašumu jomā, gan lauksaimniecības, mežsaimniecības, zivsaimniecības uzņēmumu, gan to apkalpojošo un pārstrādes uzņēmumu privatizācijā un restrukturizācijā;
- jānostiprina Valsts zemes dienests, lai zemi un ražošanas objektus noreģistrētu privatīpašumā, un lai īpašniekiem būtu pilnas tiesības rīkoties ar savu īpašumu;
- jāturpina produkcijas tirgus stabilizācija, paplašināšana un aizsardzība, lai Latvija kļūtu par eksportētājvalsti, vienlaicīgi integrējoties Eiropas Savienībā un pasaulē;
- jāizstrādā lauku kompleksā attīstības programma pēc principa: pagasts – rajons – reģions – valsts, ietverot tajā lauksaimniecību, mežsaimniecību, zivsaimniecību, lauku sociālo un ražošanas infrastruktūru, lauku uzņēmējdarbības attīstību un vides aizsardzību;
- jāatbalsta īpašnieku kooperācija;
- jānosaka garantētas iepirkšanas kvotas lauksaimniecības produktiem valsts rezervei, šo kvotu lielumu un iepirkuma cenas ik gadus apstiprinot Ministru Kabinētā;
- jāsakārto savstarpējo norēķinu sistēma;
- jāpilnveido reģionālie zemnieku, zvejnieku un mežsaimnieku konsultāciju centri;

- ar ieguldījumiem un kredītiem jāatbalsta eksportspējīga lauksaimnieciskā ražošana, mežsaimniecība un zvejniecība, jāskmē ekoloģisku tīru lauksaimniecības produktu ražošana un eksports;
- jāizvērs aktīva hipotēku banku darbība laukos;
- īpaša uzmanība jāvelta mežsaimniecības, kokapstrādes un tūrisma attīstībai;
- jānodrošina un jāpilnveido efektīvi strādājošas valsts izmēģinājumu un selekcijas stacijas, savstarpēji integrējot izglītības, zinātnes un konsultāciju sfēras.

Sevišķa nozīme vides attīstībai ir darba izveides iespēju paplašināšanai lauku un mazpilsētu iedzīvotājiem. Tas iespējams tikai, veicot īpašu uzmanību infrastruktūras un pakalpojumu sfēras attīstībai. Šajā nolūkā:

- laukos pakāpeniski jāizveido un jāuztur stabila sociālā un ražošanas infrastruktūra – ceļi, sakaru sistēmas, transports, skolas, medicīniskā aprūpe, kultūras iestādes;
- jāatbalsta uzņēmējdarbības attīstība laukos un mazpilsētās, radot plašu lauksaimnieciskās produkcijas pārstrādes tīklu un jaunu darbavietu nodrošinājumu, ieskaitot modernu mājražošana, novirzot uz laukiem ārvalstu kredītus, kā arī budžeta līdzekļus;
- ar reģionālu nodokļu politiku jāskmē mērķtiecīgu ieguldījumu ieviešanu Latvijas laukos, ievērojot attālumu no tirgiem un zemes auglības balles;
- jāskopj Latvijas raksturīgās ainavas un tūrisma objekti, jāiekārto tūrisma infrastruktūra.

Sakopti lauki, attīstīta infrastruktūra, stipras saimniecības – tādu mēs redzam Latvijas lauku nākotni.

ZEMES REFORMA

Zemes reformas process vēl nav beidzies, taču tas jau tagad ļauj izdarīt vairākus secinājumus:

- kardinali mainījusies ne tikai zemes īpašuma, bet arī tās lietošanas struktūra;
- izveidojās cita ražošanas, tehnoloģijas, motivācijas un dzīvesveida bāze lauku apvidos;
- nodarbinātība pašlaik esošajam lauku iedzīvotāju daudzumam nav iespējama tikai lauksaimniecībā;
- zemnieku saimniecības ir kļūvušas par dominējošām lauku struktūram.

Lauksaimniecība kā galvenā lauku iedzīvotāju nodarbošanās saglabāsies ilgā laika perspektīvā. Taču tai jāietver arī citas funkcijas: reģionālo un vides. Ražošanas funkcija, vismaz līdz gadsimta beigām, būs galvenais ienākumu avots, tāpēc nepieciešams tirgus regulēšanas mehānisms, kas nodrošinātu:

- lauksaimnieciskās ražošanas infrastruktūras attīstību;
- pakāpenisku pāreju uz Eiropas Kopejo Lauksaimniecības Politiku;
- citu funkciju kompensāciju un ražošanas funkciju, jo citi līdzekļi šo funkciju realizācijai būs problemātiski;
- ražošanas konkurētspējas palielināšanu.

«LC» atbalsta šādu valdības instrumentu pielietošanu reģionālās attīstības veicināšanai:

- lauku pašvaldību bāzes palielināšana un administratīvās struktūras reforma līdz apmēram 5 – 10 tūkstošiem iedzīvotāju pagastā. Tas ļaus efektīvāk realizēt infrastruktūras attīstību un efektīvāk akumulēt līdzekļus;
- ienākuma nodokļu neapliekamās daļas noteikšana par ieguldījumiem nekustamo īpašumu atjaunošanā un dzīvojamā māju celtniecībā;
- mērķa ieguldījumi infrastruktūras veicināšanā ar nolūku padarīt lētākus privātas investīcijas un celt reģiona īpašuma vērtību.

«LC» atbalsta šādu valdības instrumentu pielietošanu reģionālās attīstības veicināšanai:

- lauku pašvaldību bāzes palielināšana un administratīvās struktūras reforma līdz apmēram 5 – 10 tūkstošiem iedzīvotāju pagastā. Tas ļaus efektīvāk realizēt infrastruktūras attīstību un efektīvāk akumulēt līdzekļus;
- ienākuma nodokļu neapliekamās daļas noteikšana par ieguldījumiem nekustamo īpašumu atjaunošanā un dzīvojamā māju celtniecībā;
- mērķa ieguldījumi infrastruktūras veicināšanā ar nolūku padarīt lētākus privātas investīcijas un celt reģiona īpašuma vērtību.

«LC» atbalsta šādu valdības instrumentu pielietošanu reģionālās attīstības veicināšanai:

- lauku pašvaldību bāzes palielināšana un administratīvās struktūras reforma līdz apmēram 5 – 10 tūkstošiem iedzīvotāju pagastā. Tas ļaus efektīvāk realizēt infrastruktūras attīstību un efektīvāk akumulēt līdzekļus;
- ienākuma nodokļu neapliekamās daļas noteikšana par ieguldījumiem nekustamo īpašumu atjaunošanā un dzīvojamā māju celtniecībā;
- mērķa ieguldījumi infrastruktūras veicināšanā ar nolūku padarīt lētākus privātas investīcijas un celt reģiona īpašuma vērtību.

«LC» atbalsta šādu valdības instrumentu pielietošanu reģionālās attīstības veicināšanai:

- lauku pašvaldību bāzes palielināšana un administratīvās struktūras reforma līdz apmēram 5 – 10 tūkstošiem iedzīvotāju pagastā. Tas ļaus efektīvāk realizēt infrastruktūras attīstību un efektīvāk akumulēt līdzekļus;
- ienākuma nodokļu neapliekamās daļas noteikšana par ieguldījumiem nekustamo īpašumu atjaunošanā un dzīvojamā māju celtniecībā;
- mērķa ieguldījumi infrastruktūras veicināšanā ar nolūku padarīt lētākus privātas investīcijas un celt reģiona īpašuma vērtību.

KĀ IZVEIDOJĀS «LATVIJAS CELŠ»

«Latvijas ceļš» sākotnēji radās kā priekšvēlēšanu apvienība Latvijas Republikas parlamenta – 5. Saeimas vēlēšanām. Tajā apvienojās valsti pazīstami politiķi, kas pirms tam bija darbojušies LR Augstākās Padomes LTF frakcijā un Satversmes frakcijā, kā arī Pasaules brīvo latviešu apvienībā (PBLA). Ap šo kodolu apvienojās līdzīgi domājoši cilvēki. Viņi uzskatīja, ka, no vienas puses, Latviju ir iespējams izveidot par modernu Eiropas valsti ar brīvā tirgus ekonomiku, ar parlamentāru demokrātiju un liberalismu visās dzīves jomās. No otras, Latvija var kļūt par valsti, kur latvieši nav apdraudēti savā identitātē, kur saglabāsies un attīstīsies viņu nacionālā savdabība.

«Latvijas ceļa» ideoloģija tika formulēta vēlēšanu dokumentos, starp kuriem bija vadošo Latvijas un ārzemju latviešu ekonomistu izstrādātā valsts saimnieciskās attīstības programma «Latvija 2000».

Priekšvēlēšanu apvienība «LC» saliedējas un nostiprinājās Saeimas vēlēšanu kampaņas laikā, iegūstot jaunus atbalstītājus un piekritējus. «Latvijas ceļš» vēletāju atbalstu ieguva ar savu pozitīvo programmu, nevis ar citu politisko spēku nolīgumu. Tādējādi jaunā savienība Latvijas parlamentā ieguva 36 no 100 deputātu vietām. Tā ļāva izveidot lielāko un ietekmīgāko frakciju Saeimā.

Pēc konsultācijām ar Saeimā pārstāvētajiem politiskajiem spēkiem «Latvijas ceļš» kopā ar Latvijas Zemnieku savienību (sākotnēji 12 deputāti) izveidoja mazākuma valdību. «LC» pārstāvis Valdis Birkavs kļuva par LR ministru prezidentu, bet Anatolijs Gorbunovs – par Saeimas priekšsēdētāju.

Vēlēšanu programmas īstenošanai un līdzvērtīgam darbam politisko partiju līmeni Eiropā bija nepieciešama plašāka organizācija ar atbalsta punktiem visos Latvijas novados un pilsētās, tāpēc 1993. gada 26. septembrī Latvijas Universitātes Lielajā aula dibināšanas pilnsapulcē tika izveidota politiska partija – Savienība «Latvijas ceļš».

KĀDA IR «LATVIJAS CEĻA» IDEOLOĢIJA

Savienības «Latvijas ceļš» programmas pamatā ir tradicionālo Eiropas politisko spēku – liberālisma un konservatīvisma atziņas.

«Latvijas ceļš» iestājas par atklātu sabiedrību un katra cilvēka individuālo brīvību. «LC» ir par iecietību pret citu uzskatiem, atbalsta viedokļu dažādību sabiedrībā.

«Latvijas ceļš» par svarīgu uzskata spēju uzņemties atbildību par sevi un savu rīcību, ir par cilvēku pašlaušanās pirmām kārtām uz pašu spēkiem. Partija uzskata, ka saimniecisko brīvību var garantēt privātais īpašums un sakārtota likumdošana.

«Latvijas ceļš» ir par brīvu ekonomisku, tiesisku valsti un likumdošanas virsvadību sabiedrībā. «LC» stingri aizstāv cilvēka neatņemamas tiesības kā cilvēka brīvības pamatu.

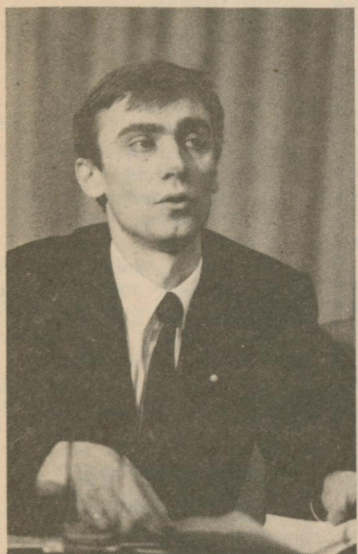
«Latvijas ceļš» ir iekļāvis savā programmā arī vairākas konservatīvisma ideoloģijai raksturīgas vērtības. «LC» ir pārliecināts, ka Latvija ir nacionāla valsts, kurā visiem dzīvojošajiem tiks garantētas starptautisko tiesību normās paredzētās cilvēku tiesības. «Latvijas ceļš» iestājas par mūžīgo vērtību, latviešu tautai raksturīgo morāles ētisko normu – stipras ģimenes, kultūras tradīciju saglabāšanu.

«Latvijas ceļš» ir iekļāvis savā programmā arī vairākas konservatīvisma ideoloģijai raksturīgas vērtības. «LC» ir pārliecināts, ka Latvija ir nacionāla valsts, kurā visiem dzīvojošajiem tiks garantētas starptautisko tiesību normās paredzētās cilvēku tiesības. «Latvijas ceļš» iestājas par mūžīgo vērtību, latviešu tautai raksturīgo morāles ētisko normu – stipras ģimenes, kultūras tradīciju saglabāšanu.

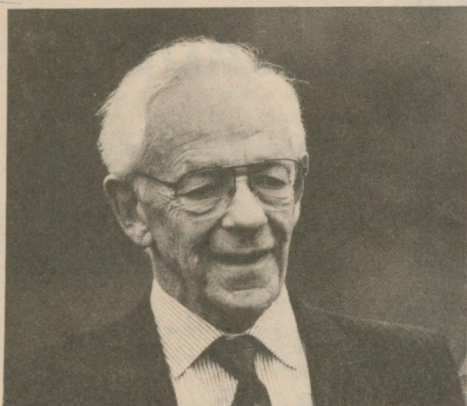
«Latvijas ceļš» ir iekļāvis savā programmā arī vairākas konservatīvisma ideoloģijai raksturīgas vērtības. «LC» ir pārliecināts, ka Latvija ir nacionāla valsts, kurā visiem dzīvojošajiem tiks garantētas starptautisko tiesību normās paredzētās cilvēku tiesības. «Latvijas ceļš» iestājas par mūžīgo vērtību, latviešu tautai raksturīgo morāles ētisko normu – stipras ģimenes, kultūras tradīciju saglabāšanu.

«Latvijas ceļš» ir iekļāvis savā programmā arī vairākas konservatīvisma ideoloģijai raksturīgas vērtības. «LC» ir pārliecināts, ka Latvija ir nacionāla valsts, kurā visiem dzīvojošajiem tiks garantētas starptautisko tiesību normās paredzētās cilvēku tiesības. «Latvijas ceļš» iestājas par mūžīgo vērtību, latviešu tautai raksturīgo morāles ētisko normu – stipras ģimenes, kultūras tradīciju saglabāšanu.

Lappusi sagatavoja
Jānis Leitāns,
Savienības «Latvijas ceļš»
Preiļu nodaļas vadītājs

A. PANTELĒJEVS

G. MEIEROVICS

V. BIRKAVS

M. GAILIS

TAUTAS VESELĪBA

Tautas veselība ir Latvijas valsts un jebkuras valstiski domājošas organizācijas prioritāte.

Veselīga dzīvesveida propaganda un katra cilvēka apziņas celšana par savas veselības neizmējamu un Latvijas iedzīvotāju veselības pamatu.

«LC» atzīst par nepietiekamu pašreizējo veselības pamatu apguvi skolās, kā arī veselību veicinošu pasākumu propagandu un kaitīgo ieradumu nosodījumu. Šiem mērķiem jāparedz iztērēt ievērojami lielākus līdzekļus, izmantojot veselīga dzīvesveida popularizēšanu citu valstu pozitīvo pieredzi. Papildus jāizdod grāmatas un žurnāli, jāfinansē veselību propagandējoši raidījumi televīzijā un radio. Veselības izglītības jomā nepieciešams izveidot apmācības siste-

mu skolotājiem, medicīnas darbiniekiem, skolniekiem, policistiem, ugunsdzēsējiem, kareivjiem un citām iedzīvotāju grupām.

Veselības aprūpes tālākas uzlabošanas neatņemama sastāvdaļa ir reforma medicīniskajā izglītībā, jo tā ir kvalitatīvo pārmaiņu pamatā. Medicīniskās izglītības mērķi ir: šodienas prasībām atbilstošas zināšanas, praktiskā darba iemaņas, godprātīga attieksme pret pacientu, kolēģiem, profesiju un sabiedrību, savas darbības pašnovērtēšanas spējas un nepieciešamība kā pamats augstai profesionālai kvalifikācijai visā darba mūžā.

Medicīniskās izglītības mērķu realizācijai svarīgākie priekšnoteikumi

ir augsti kvalificēti un adekvāti apmaksāti docētāji:

teorētiskās un klīniskās mācību bāzes, jo akadēmijas kvalitatīvi funkcionējošas reālas veselības aprūpes iestādes ir viens no iedarbīgākajiem pedagoģiskajiem līdzekļiem; sakārtotas veselības aprūpes sistēmas radītā motivācija labākajiem jauniešiem izvēlēties medicīnas profesiju; Latvijas medicīniskās izglītības standartu pielīdzināšana Eiropā pieņemtajiem.

«LC» uzskata par vēlamu vispārējās ārstu prakses tīkla attīstību Latvijā, izvietojot ārstu prakses doktorātus iespējami tuvu iedzīvotāju dzīves vietām. Šai nolūkam realizējamas nostādnes par prakses ārstu kā brīvu profesiju un ārstu pašpārvaldi. Līdz ar ārstu prakšu tīkla attīstību veidojami diagnostikas centri uz atsevišķu bijušo polikliniku bāzes, kurā pacientus pieņemtu speciālisti un būtu iespējams

saņemt diagnostiskus pakalpojumus.

Pastāvot motivācijai – sargāt un saglabāt savu veselību, tautas veselības izglītošana ir absolūti nepieciešama, lai izskaidrotu, kā sargāt un saglabāt, un kas veiks to, ko iedzīvotāji pašī nespēj. Diapazons sniedzās no personīgās higiēnas līdz veselības aprūpes sistēmas funkcionēšanas izpratnei. Tikai tā sabiedrība, kas zinās un sapratis savas iespējas, tiesības un pienākumus veselības aprūpē un kopšanā, varēs ar pārliecību un pašapziņu dzīvot, strādāt un atpūties.

«LC» Latvijas veselības aprūpi nākotnē saskata kā savstarpēji saistītu un koordinētu sistēmu, kas darbojas Eiropas valstīm iespējami tuvu kvalitātē un atbilstošā medicīnas darbinieku zināšanu līmenī, kur nepastāv liela iespēju distance starp atsevišķiem reģioniem un pilsētām medicīniskās palīdzības sniegšanas apjomā.

Viktors Vonogs

Põrrunu kõrtā

SORGŌSIM UN KŪPSIM SOVU RAKSTEIBU

Nikaida reforma nav vajadzēja, vajaga tikai pēteit gramatikai. Vīneigi gramatika var nūteikt, kur vajadzēigi raksteibas grūžējumi.
 Jau nu pyrmajom Rēzeknes izdevnīceibas dybyņōšonas dīnom apsulēju izdevējam sovū atbolstu volūdas vaicōjūmūs. Sōkumā dorbs lykōs lūti vīnkōršs: saraksteit instrukciju pēc P. Stroda Pareizraksteibas vōrdneicas. Lai gon golvonō volūdas pamatprīncīpu P. Strods beja atklōjis, volūdas strukturālō uzbyuve jam palyka naskaidra.
 Stroda dorbu turpynōja prof. J. Leļš, V. Zeps (ASV), M. Bukšs (Zvidrija). Ipazeistūt šū volūdniku pētējumus un pōrcylojūt izdūšonai gatavojamū vyvōrdu un uzvōrdu krōjumu, nūsaskaidrōti golvoni gramatikas uzbyuves lykumi.
 Põrrunōjūt ar izdevēju J. Elksni volūdas litas, redzēju, ka jis nūsarūbežōj ar pseidoreformatōru un anarhista pasōkumim. Gaidū rudinī izdevēja atbolstu pīlņeigōkam sova dorba izdavumam, kur byus vīta etnogenezes un volūdu vēstres vaicōjumim un seikokai volūdas parōdeibu izpētei.
 Kas nūvede myusu raksteibu nasenejus moldū ceļūs? Vīns divi cylvāki isadūmōja, ka raksteibu var pīleidyntōt stōrtautiskim standartim, mainūt 2 burtu (ō, ē) nūzeimi. Burtu maiņa bez gramatikas pamatōjuma ir lika un nūdora vīn tautai lelu ļaunumu.
 Sōce ar školā bārnim, ar Lementari. Tur atmeta Stroda atklōtā 4 skaņpōru lykumu un pasulūdņōja, ka tōs asūt vīnkōršas skaņu mejas, kai tū sovā laikā beja darejis Stroda opōnents E. Blese (IMM).
 Ir mums arī skaņū mejis. Tōs ir montōtas nu indoeiropīšu volūdu saimes, nav regularas un pasarōda tikai saknēs. Turpretim 4 skaņpōru lykumi ir tikai myusu volūdai rakstureiga parōdeiba, pī tam šī lykumi ir obligati gon saknēs, gon izskaņōs, gon golūtnēs. Tys ir myusu volūdas dzīnejspāks.
 Ar kū sōcōs volūda? Ar + un – elementu izpratnī. Tys ir ābeces sōkums, tys ir arī profesora dorba sōkums.
 Varēja arī tū pošu Lementari nūdrukōt divi krōsōs, ar sorkonū apzeimejūt + paveidus, ar zaļu vai zylu – paveidus. Tod bārns jau nu pyrmōs dīnas saprostu, ka myusu volūdā sorkonais var byut suplōk sorkanajam, bet zaļais vai zylais – arī tikai suplōk.
 Lōbā ābecē dūmas skaidreibu parosti pastypryno mōkslinīka linijas skaidreiba (pīm., Ē. Brenčens). Kaidu gon skaidreibu par dōrgū mōtes volūdu vai bārnam dūt haotiski un atbaidūši zeimejumi, kaidis lobums nu bezgaleigajim studentu testim, kur praseits safēdzynōt 2 volūdas, bet nav paskaidrōta dzymtōs volūdas uzbyuve.
 Lementara afera, likās, byus beigūsis. Navar jau kultīvet 2 raksteibas.

Kaidu laiku pasapricōja anarhisti nu «Jaunos Dzeives», bet nalelais laseitōju pulcešš šū izdavumu boikotēja raksteibas dēļ. Kaidu laiku pasadorbōja izdevējs Preiļus, pōrdrukōdams vacus izdavumus un līleidamis jau pīmynātā žurnālā, ka vysvacmūdeigōk drukotō N. Rancāna grōmota «Ceļojums pa Latgolu» asūt vyslobokais jō izdavumā. Voi vusatļauteiba ir gramatika un raksteiba?
 Var jau arī zagt. Kod beju izredigējs Martas Skujas dzejjūlu krōjumu «Naziņa», uzaroda bors kulturas darbineicu (golvonōj jau zam zemes), kas lyugtiņ lyudzēs aizdūt gotovū dorbu, ni leigumu slādzūt, ni sarunas vadūt. Pēc kaida laika redaktors irauga sovu dorbu izdūtū eistā piratū manirē: brošūrā kai lels volūdas specialists redaktora vītā sovū pavōrdi nūdrukōjs pats izdevējs Rancāns. Cmejamais kungs! Par autora tiseību pōrkōpumu jjus gaida kriminalatbīldeiba.
 Lementara afera beigūsis. Tū apturēja na tikai tautas negatīvō reakceja, bet arī izdevnīceibas nūraidūšō nūstōja. Pretim stōveja arī taidi klusi dorba dareitōji kai M. Latkovska, kas sovā pōrtautōtajā izdavumā «Katōļu Dzeive» vysim spākim ceņšās paglōbt senejōs volūdas dzīstūšū līsmegu.

1. Par kū nav jōmaina divskaņū ō, ē apzeimejumi?

Kai redzējom, tys beja divu treju cylvāku mēginōjums ar divu burtu nūzeimes maiņu tikt «reformatōru» gūdā. Gramatikai kai volūdnicības disciplīnai ar burtu raksteibu nav nikaida sakara. Pūli litōja pūļu raksteibu, Skrynda – krīvu.
 Rokstūs litojamō raksteiba turpretim ir sociāla parōdeiba; raksteiba ir saziņas leidzeklis. Raksteibu namaina vīnā dīnā. Vacajom kulturas tautom tei godsymtim vaca, mums pastōv nu 1785. goda.
 Nu sōkta gola burts ō beja divskaņū uo simbols, leidzeigi burts e apzeimeja divskani ie.
 20. godu sōkumā sōce regulēt kvantitates vaicōjumus. Pēc Endzelina iteikuma ar ō sōcem škērt divskani nu patskaņa o. Leidzeigā veidā pakōpeniski arī ē sōce isavīst kai divskaņš, bet e – kai pātskaņš. Arī Stroda raksteibā divskaņš ē ir gon volūdas pamatelements, gon aizsorgleidzeklis pret jaunū izlūkšņu deformacijom.
 Mums ir seņ irosta un ekonomiska raksteiba. Vairōkkōrt ir nūrōdeits, ka, rokstūt divskaņus ar divim burtim, tyktu izlitōts divreiz vairōk laika raksteišanai, tekstu salikšonai, drukōšanai, laseišanai utt.
 Skaiteisim, ka uz vysim laikim asam pagrīzūši muguru nalaimeigajam atkrīņam myusu raksteibā.
Golūtnū eisynōšana.
 Zamgališu volūda, uz kuras pamatim veidōta vīnynacijas litararō volūda, ir īgrūžōta stingrā calmu sistemā, tōpēc napīlaun golūtnū eisynōšonu.
 Cytaidok ir myusu volūda, kas ir

latvišu seņvolūdas montōjums. Te vysu nūsoka kvalitātes lykumeibas, kas pīlaun mozsvereigu elementu – golūtnū eisynōšonu.

Arī J. Endzelins pēc sovas ciļmes beja myusu areala pōrstōvs, bet nikni nūraidēja vysus eisynōjumus (1938. g.: «nemācītās tautas runa»), lai gon vēl 1907. godā, sovū pyrmū gramatiku rokstūt, sūlēja klausētis tikai tautas runā.
 Na vysas golūtnes dreikst eisynōt. Jou P. Strods atļōve dažim litvōrdim nominativa golūtnes – ys, lai gon naprota paskaidrōt, kōpēc tai jōdora. (Antonija Millere «Literatūra un Māksla» šū volūdas parōdeibu naželeigi izsmēj. Nasasmeļ, ciļveceņ, par sovū mōtes volūdu! Filologa pīnōkums na izsmīt, bet pēteit volūdu.
 A Na vysas golūtnes dreikst eisynōt. Vysōs vacajōs volūdōs (pīm., greku, latīņu, latvišu) ir nūteikas skaņkūpas, kas nedreikst palikt bez **bolsta patskaņa** ni vōrda vydā, ni golūtnē.
 Arī myusu volūdā ir t. s. kritiskōs skaņkūpas, kū veidoj kaidis nu sonorim leidzskanīm (l, m, n, r) **savinōjumā ar kaidu ipriķšēju leidzskani**. Šaidūs gadējumūs litojam golūtnes –ys, –is. Pīmāri:

- + orklys izsmiklis
- gudrys bidris
- kuplys kaplis
- + B Vysas cytas golūtnes var eisynōt. Tei ir myusu volūdas privilēģija, ka varam iztikt ar eisom formom, uz kuru pīdereibu paveidim nūrōda tikai leidzskana meikstynōjumus.
 Pīmāri:
 l – meļš
 spigēls
 n – dzēps
 spaņš
 Taidūs meikstynōjumus pazynom leidz šam. Gramatikas logika tagad prosa dūt vītu arī cytīm meikstynōjumim.
 r – Pīteņš, Deļveņš, zvēņš, Smelteņš, vasaņš, pavasaņš.
 Meikstynōtais r napīcīšams arī kai izolejūšā leidskaņa apzeimōjums, pīm., beņu –/t, sveņu –/t, zvēņu –/t
 Lai atšķērtu – paveidū, vajadzēs meikstynōt pavysam nāparostus leidskaņus. Pīmāri:
 s – truss
 z – ōzs
 d – brīds
 dz – budzs
 c – lōcs
 t – zuts
 m – mēms
 b – knōbs
 p – Kemps
 v – zivs
 Šū leidskaņu meikstynōšonu varēs skaidrōt tikai gramatikā. Turpretim r byus nūteiktū jōvīš praktiskajā raksteibā, padūmojūt arī par atteiceigu tipografiskū apzeimōjumu.
3. Četri skaņpōri.
 Kvalitatīvū opoziciju Endzelins naatzyna. Tei asūt bejuse pyrmvolūdā

(Skaņas un formas, 1938, 1. paragrafs). Bet taisni pēc šo principa veidōta myusu volūda.

Kai tys pasarōda vokalu sistemā, radzams nu šō pōrskota:

+ o	a	ā	y	ō
ū	u	au	ai	
- a	e	ē	i	i

Izdaleiti 4 skaņpōrti ir volūdas dzīnejspāks Ti sovstorpeji mainōs, pīpsrosūt sev blokus tikai leidzeigas kvalitātes patskani.
 Jo suplōkziļbē ir cytas kvalitātes patskaņus, tei ir **asimetrija**. Jo suplōkziļbē ir skaņpōra preteja patskaņš, tei ir vysupkōk klaidā – **pretskaņa**.
 Divskani iu, yu naveidoj skaņpōri. Tū raksteibā ir cyti lykumi.
 Jaunōkajōs izlūkšnēs skaņpōri a – e un ā – ē ir deformēti. Tur t. s. sekundārōs pōrskaņas rezultātā skaņpōru – elementu vērreiz sadaleiti, tōpēc obi skaņpōri tur ir šaidū veidā:
 e, ia – a ē, iā – ā.
 Literarōs volūdās pīmāri rōda, kai izlūkšņu cylvāki šūs ia, iā litōj taisni tur, kur ir lūti stabilas – formas, pīm., divi sialia. Taidā veidā zyud starpeiba stōp – paveida stīpti pusplotū iā un + paveida ā.
 Sōs jaunū izlūkšņu deformācijas nav atzynuse ni vacō myusu literatura, ni arī myusu raksteibas veidōtōji – Kempss, Trassuns, Strods.
 Un pamatōti. Jo sōksim litēt vysaidus deformētūs ia, iā, nikaidi gramtikas lykumi nabyus iespējami. Tei byus gramatiskā pašnōveiba.
 Nasaprūtū, kōpēc Rēzeknes kongresa laikā šū oploceibu mēginōja uztipt vysai tautai. Tauta beja gudrōka un sirdeigi turējōs pretim.
4. Pozicionali pōrskaņōjumi.
 Na vīnmar īspējams savīnōt vīnāidus kvalitātes suplōkziļbes. Pretejōs kvalitātes ziļbi var pīvinōt tod, jo pyrms tam ir izolejūšais leidskaņš. Pylūtī sovū normalū funkciju, šī leidskani ir neutrāli, pīm., ežu – /t, nesžu – /t.

Cyta lita, ja izolējūši leidskani stōv i – y priķšā. Tod ji nav neutrāli, jo pōrskaņōj i vai y atblystūši sovai kvalitātei. Apkūpojūt var saceit, ka pēc + leidskanīm r, š, č, ž, dž byus y, bet pēc – leidskanīm, r, l, ņ, k, g byus t.
 Pozicionalais princips tautas mokslā ir spylgts itzeiksmes leidzeklis. Nivīnā cytā volūdā navaresit parōdeit taidu pamastōs molas borģumu un mōseņas gaišumu, kaidu spēj radeit myusu leidskaņu opozicēja:
 Pūry, pūry. mežy, mežy, kur mōseni izdevem.
 Simetriskais un pozicionalais princips nav savīnojami raksteibā sovū prēturu dēļ. Volūdas prakse leidz šam akceptējuse tikai dažu seneju skaņū un dažu vinziļbeigu izskaņu pozicionalus pōrskaņōjumus.
 Pīmāri: Kirups – +, kurkins – + (ins < yns), Andryvs – (-yvs < ivs).
 Raksteja arī seņok par volūdas tryukumim, bet nīvins nāuzadrūšynōja taisēit cytu ortografiju. Myusdīnōs J. Karūdzniks sovīm septēnim talantim rauga pīvinōt vēl vīnu, publicējūt žurnālā «Jaunuo Dzeive» sovū lipēnu ortografijas projektu.
 Nāseņ avīzē «Brīvā Daugava» beja dzejņika dzeives stōsts un kaida dzejjūļa attāls jau pīmynātajā raksteibā, kur losom vōrdu grybieju

+ /t.

Cinejamais kungs! Taida asimetrija nūrōda, ka Jums vēl byus jōsamōca kūpā ar nōkamajim abecnikim, kai savīnōt suplōkziļbes.
 Daži isadūmōjūši, ka ar bļautēšonūs presē sataiseis jaunū ortografiju. Mīreigōk, kungi! **Raksteiba vyspyrms ir gramatika, bet gramatiku roksta godim.**
 Vērtējūt munu redaktōra dorbu pī O. Kūkoja dzejjūlu krōjuma (Olūs 8), V. Valeiņš, pozicionalu vēju sašķūbeits, dūmoj, ka raksteiba *stīpīntiks* ir oploma. Jo tu, ciļveceņ kū nazini, meklej vyspyrms vōrdneicā. Dēļ tō ir J. Placinska vōrdneica, kurā jau ir šei gramatiski pareizi simetriskō forma. Un pareiza tei tōpēc, ka divziļbeigōs izskaņas nadreikst pōrskaņōt. Kūpā ar – paveida izskaņu – paveida pōrit arī sakne. Taidis ir trejziļbeiga un saknē pōrskaņojama vōrda dabiskais pōrveides liktīņš.

5. Simetriskōs golūtnes.
 Leidz šani litētōs litvōrdu lūkomōs golūtnes nav pareizas. Tōs pajimtas nu lejaslatvišu gramatikas. Atsevišķūs gadējumūs tōs veidoj pat pretskaņas, pīm., **golvas**.
 P. Strods, prūtams, nazynova, ka mums ir sova volūda, turpretim Endzelīns tymā pat laikā nīkai navārēja izskaidrōt dažu myusu lūkomū golūtnu ciļmi. Endzelīna gramatika nav myusu gramatika, tōpēc navar dūt nikaidas atbīldeis.
 Atbīlde dūd myusu pēc kvalitātes lykumim veidōtā gramatika. Tai, pīm., vīnskaitlņa lokatīvs vacajōs dīnvydu izlūkšnēs veidōts pēc skaņpōra ā – ē princīpa. Nav nūzeimes dzimtei, calmam, vysu izšķir tikai + vai – paveids. Pīmārs:
 kūkā, mōsa – brōlē, zemē, sirdē.
 Pamōcūs arī pīmārs ar vōrdu zemē. Jo genitivā litōtū golūtni – es, byutu ideali simetriska forma. Preteji tam genitiva formas veidojam pēc skaņpōru opozicijas: rūkys – zemis.
 Ir pareizi, ka Rēzeknes izdevnīceiba sokuse pōrit uz simetriskū golūtnu lītōšonu. Bet klaidū vēl daudz. Nav skaidreibas par izskaņu kvalitāti, pītrykst saprasšonas par golūtnes pōrskaņōšonu, par pretskaņu nūvērsšonu. Kōpēc «aplaimōt» laseitōjus ar pretskaņom taidūs vōrdūs, kai *Marijys, Latvijys*?
 Kai dreikst – paveida saknei pīvinōt + paveida lūkomū golūtni – *dzejys*?
6. Svešvōrdu raksteiba.
 Ir lels gūds byut vacū volūdu pulkā. Bet modernajā sabīdreibā šom volūdōm ir gryuteibas. Lejaslatvišu volūdai nav saprūtama myusu vītvōrdu veidōšonas sistema, mums nav pījamamas svešvōrdu raksteibas normas.
 Svešvōrdi ir lūti jauns volūdas vērsšlōņš, kurā nu lejaslatvišu volūdas īplyust vōrdi ar asimetriskom izskaņom. Šaidas izskaņas vajadzātu simetrizēt, bet lobuma nu tō nikaida. Vōrdam *disciplīna* ir asimetriska izskaņa, bet tū navar lobōt, jo taidā gadējumā simetrizejamō forma – *dyscyplyna* ir absurds.
 Absurda ir arī myusu lūkomū golūtnu pīkōršona svešvōrdim. Tei asteite nikō nadūd, tei tikai pīrōda volūdas lykumu nazynōšonu. Vīns pīmārs: *Akvīnys*. Pretskaņa (– +), vysrupōkō klaidā.
 Nūbeigums 4. lpp. «Sorgōsim un kūpsim»

Arī stroda atļōve dažim litvōrdim nominativa golūtnes – ys, lai gon naprota paskaidrōt, kōpēc tai jōdora. (Antonija Millere «Literatūra un Māksla» šū volūdas parōdeibu naželeigi izsmēj. Nasasmeļ, ciļveceņ, par sovū mōtes volūdu! Filologa pīnōkums na izsmīt, bet pēteit volūdu.
 A Na vysas golūtnes dreikst eisynōt. Vysōs vacajōs volūdōs (pīm., greku, latīņu, latvišu) ir nūteikas skaņkūpas, kas nedreikst palikt bez **bolsta patskaņa** ni vōrda vydā, ni golūtnē.
 Arī myusu volūdā ir t. s. kritiskōs skaņkūpas, kū veidoj kaidis nu sonorim leidzskanīm (l, m, n, r) **savinōjumā ar kaidu ipriķšēju leidzskani**. Šaidūs gadējumūs litojam golūtnes –ys, –is. Pīmāri:

Arī stroda atļōve dažim litvōrdim nominativa golūtnes – ys, lai gon naprota paskaidrōt, kōpēc tai jōdora. (Antonija Millere «Literatūra un Māksla» šū volūdas parōdeibu naželeigi izsmēj. Nasasmeļ, ciļveceņ, par sovū mōtes volūdu! Filologa pīnōkums na izsmīt, bet pēteit volūdu.
 A Na vysas golūtnes dreikst eisynōt. Vysōs vacajōs volūdōs (pīm., greku, latīņu, latvišu) ir nūteikas skaņkūpas, kas nedreikst palikt bez **bolsta patskaņa** ni vōrda vydā, ni golūtnē.
 Arī myusu volūdā ir t. s. kritiskōs skaņkūpas, kū veidoj kaidis nu sonorim leidzskanīm (l, m, n, r) **savinōjumā ar kaidu ipriķšēju leidzskani**. Šaidūs gadējumūs litojam golūtnes –ys, –is. Pīmāri:

SODI SATIKSMES NOTEIKUMU PĀRKĀPĒJIEM

Ministru kabinets palielinājis sodus par ceļu satiksmes noteikumu pārkāpumiem.
 Par drošības jostu vai aizsargķiveru lietošanas noteikumu pārkāpšanu, tādu transporta līdzekļu vadīšanu, uz kuriem attiecas satiksmes noteikumos norādītie nosacījumi, kuru dēļ šo transporta līdzekļu ekspluatācija aizliegta – sods 5 latu apmērā.
 Par transporta līdzekļa lietošanu bez tehniškās apskates – 10 lati.
 Par transporta līdzekļu vadīšanu, kuriem uzstādīti speciāli gaismas vai skaņas signāli, kas nav reģistrēti noteiktā kārtībā – sods 100 lati vai vadīšanas tiesību atņemšana uz 1 gadu.
 Par tādu transporta līdzekļu vadīšanu, kuriem valsts numura zīme aplēpta, viltota vai neatbilst reģistrācijas noteikumiem vai vispār nav – sods 50 Ls, vai transporta vadīšanas tiesību atņemšana uz gadu.
 Par atļautā ātruma pārsniegšanu ne vairāk par 20 km stundā – sods 5 Ls, atļautā ātruma pārsniegšanu vairāk par 20, bet ne vairāk par 40 km stundā – sods 20 Ls. Par ātruma pārsniegšanu vairāk nekā par 40 km stundā –

sods 50 Ls vai tiesību atņemšana.
 Par transporta līdzekļu kustību pa gājēju ietvēm vai celiņiem, brīdinājuma signālu došanas noteikumu pārkāpšanu pirms pārkārtošanās, pagrieziņa vai braukšanas virziena maiņas – sods 5 Ls. Par noteikumu, kas regulē braukšanas kārtību pa automaģistrālēm, sabiedriskā transporta pieturām vai pāri gājēju pārejām, kā arī par kravas un pasažieru pārvadāšanas, apstāšanās vai stāvēšanas, avārijas gaismas signalizācijas ieslēgšanas, ceļa zīmju vai brauktuves apzīmējuma prasību neievērošanu, apgaismošanas ierīču lietošanas noteikumu pārkāpšanu nepietiekamas redzamības apstākļos – sods 10 Ls.
 Par luksofora aizlieguma signāla vai regulētāja žesta braukšanas priekšrocību prasību neievērošanu, apzīmēšanas noteikumu pārkāpšanu – sods 25 Ls vai vadītāja tiesību atņemšana uz 6 mēnešiem. Par transporta līdzekļa izdarītu satiksmes noteikumu pārkāpumu, kura dēļ radusies avārijas situācija, citi kustības dalībnieki bijuši spiesti krasi mainīt ātrumu, kustības virzienu vai veikt

citus pasākumus savas vai citu drošības garantēšanai – sods 25 Ls vai vadītāja tiesību atņemšana uz 4 mēnešiem.
 Par transporta lietošanu alkoholisko dzērienu, narkotisko vai apreibinošo vielu iespaidā – sods 100 Ls.
 Par vadītāja satiksmes noteikumu pārkāpumiem, kuru dēļ bojāti transporta līdzekļi (izņemot, ja cietis tikai vainīgā auto), krava, ceļi, ceļa un cita manta, kā arī cietušajam nodarīti viegli miesas bojājumi bez veselības satricinājuma – sods 25 Ls.
 Par citu Administratīvajā kodeksā nenorādītu ceļu satiksmes noteikumu pārkāpšanu – sods 2,50 Ls. Ja mājās aizmirsta vadītāja apliecība, transporta līdzekļa apliecība – sods 1 lats. Ja auto nodots vadīt personai, kurai nav vadītāja apliecības, – 15 lats.
 Personas, kurām nebūs tiesības vadīt konkrēto transporta līdzekli, sodis ar 20 latiem. Ja tas radījis satiksmes noteikumu pārkāpumu, kuru dēļ bojāti transporta līdzekļi (izņemot, ja cietis tikai vainīgā auto), krava, ceļi, ceļa un cita manta, kā arī cietušajam

nodarīti viegli miesas bojājumi bez veselības satricinājuma – sods 75 lats.
 Ja būs jau vienreiz atņemtas tiesības vadīt transporta līdzekli, bet attiecīgā transporta līdzekļa vadīšana tiek turpināta – sods 50 lats. Ja tas radījis arī satiksmes noteikumu pārkāpumu, kura dēļ bojāti transporta līdzekļi (izņemot, ja cietis tikai vainīgā auto), krava, ceļi, ceļa un cita manta, kā arī cietušajam nodarīti viegli miesas bojājumi bez veselības satricinājuma – sods 75 lats. Ja apreibinošo vielu iespaidā vadīts transporta līdzeklis bez vadītāja tiesībām – sods 200 lats.
 Personai, kura vadīja transporta līdzekli un piedalījās satiksmes negadījumā, par alkoholisko dzērienu, narkotisko vai citu apreibinošo vielu lietošanu pēc satiksmes negadījuma līdz alkoholisko dzērienu, narkotisko vai citu apreibinošo vielu iespaidu konstatējošai pārbaudei vai līdz atbrīvošanai no šīs pārbaudes – sods 150 lats.
 Gājējiem par ceļu satiksmes noteikumu neievērošanu – sods 1 lats. Ja tas radījis avārijas situāciju, kā arī bojāti transporta līdzekļi (izņemot, ja cietis tikai vainīgā auto),

krava, ceļi, ceļa un cita manta, kā arī cietušajam nodarīti viegli miesas bojājumi bez veselības satricinājuma – sods 10 lats.
 Par bīstamu vai īpašu kategoriju kravu pārvadāšanas, iekraušanas vai izkraušanas noteikumu pārkāpšanu; sprāgstvielu, ugunsdrošu, indīgu, viegli uzliesmojošu vai citādi bīstamu vielu vai priekšmetu pārvadāšanu vai par šādu kravu, vielu vai priekšmetu atstāšanu bez uzraudzības transporta līdzekļos, kā arī nodošanu bagāžas glabātāvās – sods no 20 līdz 100 latiem, amatpersonām – no 50 līdz 200 latiem.
 Par ceļa būvju vai satiksmes regulēšanas līdzekļu bojāšanu; ceļa braucamās daļas, ietves, nomaļu, sadales joslu, ceļa būvju vai zemes nodalījumu joslu piegrūžošanu vai aizsprostošanu; satiksmes regulēšanas tehniko līdzekļu, transparentu, plakātu, reklāmas vairogu, kiosku vai citu tamlīdzīgu priekšmetu nelikumīgu uzstādīšanu ceļa tuvumā, kā arī par darbībām, kuru dēļ var tikt bojāti ceļa elementi – sods no 20 līdz 200 Ls.

REPUBLIKAS JAUNO METĀLMĀKSLINIEKU 2. SIMPOZIJS RĒZEKNĒ

Savā zemē jaunie prot ne tikai mācīties radoši strādāt, svētkus svinēt, arī striprināt un radīt skaistas tradīcijas, kurās daži mēdz noraudzīties ar nogaidīšanu, ironizējot, pat politizējot norises pēc sava prāta. Simpozijs liktenīgais jautājums «būt vai nebūt» izskīrtis pozitīvai darbībai. Rēzeknes Mākslas kolektīva, pateicoties tās vadībai un metālmākslas darbnīcas māksliniekiem Norbertam KUDIŅAM (no 24. līdz 28. aprīlim) organizēti noritēja kārtējais (jau otrais) republikas jauno metālmākslinieku saiets.

Rīgas, Rēzeknes un citu pilsētu metālmāksliniekus (17 autorus) turēt aizdomās par romantiku un izdomas deficītu nenāk. Viņu daiļdarbos iecentrētas gulbju dziesmas, spēka viri, astronomiskās saules sistēmas, mistērija. Īsi izsakoties, metaforas daudzveidība, abstraktas tēlainas izjūtas. Problēmu un interešu vienoti jaunie satiekās un strādā, eksponējot izstādēs simpozija laikā tapušos darbus.

Solvītas BOKĀNES, Māras DUNDURES iecerētā ideja prasa formulu, pēc kuras tā būtu saprotama. Autoru atklājumā pievērta pierastā inerce kakla rotu izveidē. Mākslas istenība asociējas ar mūzikas, literatūras klasiskajām mantojuma variācijām iztēles tēliem. Ģeometriskajā izklājumā nolūgams cerību zvainzņās vai galaktikas zīmējums. Koncetrētu noslēgtu apli ciklos kā orbitas iezaiģojas planētas - dabiskais, Baltijas jūrā izaukletais dzintars.

Izdoma, materiālu izvēle, to mērogi un faktūras Ritas CAKULES kakla rotas kompozīcija pārliecina. Apzināti meklēti ideju izsakošie kontrasti mākslas kopainā neizsaca līdzjūtību. Drīzāk satrauc ar senās civilizācijas alu cilvēka dāmu rotu likteniem, ar V. Plūdoņa atklāto vecu gulbja šaubām (vai dikši par šauru un vārdes par maz) un ideju liesmu iekvēlinātā jaunā gulbjā neaprātu (kam krūtīs vēl zvainznes, kam ideāli uz saulaino tāli). Mārtiņa DAUKŠTA, Ilzes KALNIŅAS, Andra TAMA simboli, ko zina un atzīst pasaule, ir poētiski saistīti ar izveides principiem. Darbnīcās risinātas pozitīvās iniciatīvas materiālā iedzīvinātas viegli uztveramā realitātē.

Mākslinieks Normunds DĀVIDS saprātīgi risina trubadūra ideju, tikumu (var būt arī netikumus), tā iekšējo skaistuma izpratni, iesakto gājieni mūžībā, kurā izbāl personība. No metāla pūšanā instrumenta skaņas vieta plūst gaisma, tuba piezēmēti nocentrēta ar četrām kājām. Sižetu saista ar redzēto un dzirdēto, tomēr

trubadūrs nāk ar mākslas pārdzīvoju.

Jēkaba VAJĀTOVSKA apaļskulptūrā cilvēka figūra viesuļvētras radīta, ugunis norūdīta, neapraktāma, bet izjūtama ne kā ļaunais demons. Patiesā baudāmā lidojumā vīrs tikko sastingušs, no zemes dzilēm izmetas ugunīgās lavas masas. Neatklājot tā dzenātājus, nedz izsekotājus, bez bijāšanas un ciešanām cilvēks glābj pats sevi. Lēcēja masas azūrais meistargais kolorējums pret horizontālo, neapstrādāto metāla lējuma spidumu kontrastē. (Kas ir šis cilvēks un cilvēks vispār, vai tikai viesuļa brāzma ciklonu un anticiklonu plūsmu kartēs? Kur ir viņa īstais ceļš uz planētas Zeme). Mākslinieks kalpo aicinājumam, atklāsmēi, liek izjust laika strāvotību, ne tik daudz traģiku vai naivumu, kā cilvēka iekšēja spēka nozīmību.

Asociāciju plūsmu izprovocē izstrādātie darbi bez nosaukumiem, autoru abstraktā domāšana, tēlu nosacītības pakāpe vizuālo formu vispārinājums.

Atzinības vērti ir jauno mākslinieku drosme «ne no kā», vienkāršas stieples vai metāla plaknes atgriezumā izveidot gandrīz neiespējamo, neiedomājamo, nojautās apjausto, panākt apbrīnojamo mākslas patiesību (N. Kudiņa četrkājainais draugs plastiskajā atklāsmē). Protams, ir arī autori, kuru darbiņi izteiksmīgi izvirzītas robežas nesasniedz iedomāto limeni, tomēr praktiskais guvums stiprina vērtību apzināšanu, balsta pasauli, kuru tiecās rādīt tās atklājēji.

Superidejas, formu apdare, to telpiskie raksturi Ievai BALAMAI svarīgi. Bez sentimenta sveices vesela saprāta apjautā apgaismības centieni sasaucas ar gaismas rata avarējošo ritenu kā kritiku mūsdienu saimniecisko problēmu risinājumam.

Cerību, jaunu strāvotību iekāres dienas paiet ātri, tomēr mākslas darba radīšana ir sarežģīts darba un laika ietilpīgs talanta izteikšanas process. Mākslinieka pasaules uztvere, objektivitāte, ritmi pielietoto materiālu dabīgo tonālo nianšu radītas poskaņas, spēja orientēties dažādu stilu ievirzēs rada interesantu metālmākslas darbu ekspozīciju, kura maijā sākumā ceļo uz Jēkabpili.

Cienot izvirzīto mērķi, darbu, talantu republikas jauno metālmākslinieku 2. simpozijis nostiprina metālkalēja apriņķī novadā līdzās populārākajiem mākslas veidiem (glezniecībai, keramikai), kuri izpelnījuši atzinību valstī un ārzemēs.

Pēteris Gleizdāns

JA ALKOHOLU - TAD «LATVIJAS BALZAMA»

Akciju sabiedrība «Latvijas Balzams» ik gadu piedāvā piecus sešus jaunus alkoholiskos dzērienus, solās tuvākajā laikā panākt to, ka tie būs atšķirami no citiem, tā sakot, jau pa gabalu un apveltīti ar savām, tikai tiem raksturīgām īpašībām, nebūs tik viegli fālsificējami viltojamiem. Pašlaik LB likieri atbilst pasaules standartiem, ar tiem veiksmīgi var aizstāt dzērienus no importēto klāsta. Tie ražo «Mandelju», «Cidoniju», «Apelsīnu», «Ananāsu», «Citronu», «Piparmētru», vispieprasītāko no šīs grupas dzērieniem likieri «Dzērvenu», tāpat «Kirsu» un «Svētku», arī «Allažu kimeli» un «Moku». Piedāvā arī tādus dzērienus, kuri uzlabo ēstgribu - aperitīvus «Rubīns» un vermutu. Pirmajam ir patīkama rūgtenī saldskāba garša ar maigu meža zemeņu aromātu, ražošanai izmantotas dabiskās cidoniju un aroniju sulas, pievienojot vērmeļu un citas raksturīgas piedevas. Savukārt «Vermuta», kā var spriest pēc nosaukuma, ir ar rūgtenu garšu un Vermuta aromātu. Arī to ieteicams lietot pirms ēšanas.

Cits populārs un iecienīts dzēriens ir «Melleņu punšs», izgatavots no dabiskām mellenēm un cidonijām, pievienojot kanēļa

krustnagliņu un citronu piedevas.

Vispopulārākie no a/s «Latvijas Balzams» dzērieni ir degvīni. Ražo trīs to tīrās šķirnes - «Latvijas dzidro Rigalya», «Rīgas oriģinālo degvīnu» un «Kristāldzidro». Visiem izmanto visaugstākās kvalitātes graudu spirtu, degvīnu tādejādi iegūst ar smalku un patīkamu garšu. Ir vēl arī divu veidu LB aromatizētie rūgtie degvīni - «Cidoniju rūgtais» un «Piparu rūgtais». Jānosauc arī tādi, kā džins «Kristofers», «Rīgas melnais balzams» un brendijs «Namejs», kurš izstrādāts uz piecgauda konjaka bāzes un kuru ieteicams lietot siltu, lai varētu visā pilnībā izbaudīt tā specifisko garšu un smaržu.

LB izmanto speciālu marķējamo mašīnu «VideoJet», kas apzīmogo ne tikai korpķša augšpusi, ko bez grūtībām spēj izdarīt arī viltojami, bet arī sānu malu, ko viltojam jā ievērojami sarežģītāk.

Pēc pāris mēnešiem dzērienu tirgū parādīsies produkcija ar speciālam aizsardzības hologrammam uz pudeles etiketes, kuras turklāt būstot arī numurētas. Pārdošanai izmantos speciālas, lgaunijā ražotas un tikai «Latvijas Balzams» raksturīgas pudeles ar rievainu virsmu.

DOD ŠURP, DOD PUTNIŅU!

Iepriekš neparspēts izdomas un meistarības ziņa ir fotogrāfs Raiņa bulvārī 17. atrodas kinoteātra «Ezerzeme» telpas (ieeja no pretējās puses puspagrabstāvā). Te par pieņemamiem cenām izgatavos jebkāda notikuma fotogrāfijas teicami kvalitātē un ļauka krāsu salikuma, arī pēc jūsu pasūtīta izmēra. Sevi strādā ar augstāko koleģosamū «Fuji» un citiem materiāliem, kuri ilgi saglabā savu pirmatnējo svārgumu. Divu līdz piecu minūšu laikā ir izgatavo arī četras krāsainas fotogrāfijas dokumentāriem. Zvaniet salonā darba laikā pa tālruni 21812 un vakaros - 21932.

Salona fotogrāfa Antona Kazakeviča foto

SORGŌSIM UN KŪPSIM

(Sākums 3 lappusē)

Liksim mirā arī svešus darbeības vordus. Strods kaidreiz mūceja tūs ar nanormālim infinitīvim, mūsudinōs redaktore savukōrt rauga vsus tūs īspējamos reīzes pōrskaņōt. Veļteīgas pyules. Jau Bukšs sovā gramatikā īteice nāmaineit infinitīvus un nāpōrskaņōt atvasnōjumus.

Kaida jāga, pīmāram, pōrskaņōt golūtni tādam svešvōrdam kai deklarāts? Tei ōtkon īr asteites pikōršona.

Formu var adaptēt tīkai kūpumā, tōpēc vajadzātu raksteit - daklarāts.

Gramatika rōda, ka te īr sturpeļš. Najāksim kūpā divi volūdās ar atšķireīgom sistemom. Svešvōrdi īr lūti jauns volūdās vērsslōņs, kam vīta zynōniskūs rokūsts un daleīi publicistikā.

Nāmaineisim svešvōrdus, izstrōdōsim vīn tū īsaistei zynomus principus.

7. Volūdās prakse.

Pēc vsyu teoretiskū problemu pōrsprīšonās var praseit: kaida tam praktiska nūzeime?

Ir gom praktiska nūzeime. Veļ pavysam nasej kaidis gudrīnīks man oficiāli nūrōdeja, ka izskaņa - ats asūt pyl-nvērteīga myusu volūdās sastōvdaļa.

Izskaņas -ats myusu volūdā nav. Nav izskaņas -ans. Izskaņa -aks īr tīkai dažūs rusismūs. Daudz kas likās myusu, bet nav myusu. Uzvōrds Pujāts īr nu sūmugru pēcnōceju apgōbola Naurānūs, kur

izskaņas eisynoj. Vineīgō literari pareizō forma īr Pujāts. Nav pareiza zīmeļnīku (Ontons)+- (pretskaņa). Literarō izruna īr Ontons, Ontōns.

Cik beistami kulūtvēt izrunu Rīāziakūa, aprōdeits jau teoretiskajā daļā. Nauztīpsim taitai oplanas, nadaiļas un naliteraras formas!

Dzērūnū vysai bīži īpašeības vōrdu lobījs +-. Nu kurīnes tāīda krūpla forma? Voi daiļliteratūrā taidus īpašeības vōrdus lītoj?

Dažam korespondentam gryuši škert darbeības vōrdus ar et un eit. Vajaga laseit lobu daiļprozu. Mums īr nu kō pasāmōeit: Ontons Rupaiņs, Madsolas Jōņs, Neikšānīts.

Aizmērstī, ka asat bērūgališi, leivōniši, rēzekniši vai daugavpīliši. Mikrofona priškā jys pōrstōvī tvinu sabīdreibu, vīnu literarū volūdū. Nalītojit pusvolūdū!

Sovā laikā Stroda kursīš skolōtōji mōcejōs na tīkai gramatikū, bet arī vīnōtō runas kulturū. Skolōtōji beja parangs bārim. Šudīņ šū misijū daleīi veīc radio un televīzija. Tys īr lūti atbīdeīgs uzdavums.

Nīkaidī latgālīši Latzemes nūvodā nīkōd nav dzeivōjūši, nadzeivōj un nadzeivōs. Te dzeivōj nācijas vacōkō daļa, tōs kūdūls - latvīši.

Bērnu dzīvības apdrošināšana ar uzkrājumu jubilejai.	Dzīvības apdrošināšana	Darbinieku dzīvības apdrošināšana ar uzkrājumu.
Bērnu dzīvības apdrošināšana ar uzkrājumu līdz skolas beigšanai.		Dzīvības apdrošināšana ar uzkrājumu pensijai.
Bērnu dzīvības apdrošināšana ar uzkrājumu pilngadībai.		Dzīvības apdrošināšana ar uzkrājumu jubilejai.
		Nelaiemes gadījumu apdrošināšana

MŪSU ADRESE: PREIĻI, RAIŅA BULVĀRĪ 13. TEL. 24461 VAKAROS 24286, 23434

Konkurss KO TĀS NOZĪMĒ?

Šo pastkarti atsūtījis mūsu novadnieks no Austrālijas - Pāvils Aleksandrovīcs. Turienes jockdari izsakās, tulkojot no angļu teksta: «Oh, puis! Kā man apturēt šo asinis stindzināso dēku?» Bet kādu atminējumu un parakstu varētu dot mūsu laikraksta lasītāji? Simtā asprātīgākā atbilde tiks atzīmēta ar balvu tās autoram. Kāds, kurš uz balvu nepretendē, ierosināja nosaukt tā: «Peldēt nemākošais sauszemes pašnāvnieks okeāna viļņos». Kas pateiks ko labāku? Varbūt, ka dzīvī nav nemaz tik drūmi jāuztver un jāpaskatās uz to optimistiskāk, sak: «Nu i izvīnāšos!» Varbūt, ka kengurs no Austrālijas sadomājis atpeldēt uz Latviju?

MŪSU MAZĀKIE BRĀĻI

No izstādes anotācijas

Putni ir lielākā sauszemes mugurkaulnieku klase, ietver 8600 pašaļķi dzīvojošo sugu. Jau kopš sendienām saistījuši cilvēku uzmanību - priecējuši ar krāsnajām spalvām un skanīgajām balsīm. Ne velti pieminēti katrā tautas pasākā un teikā, apdziedāti tautsdziesmās. Šobrīd arī visizpētītākā grupa. Zinātnes valodā runājot, tie ir spalvām klāti siltsiņu mugurkaulnieki, kuru priekšējās ekstremitātes pārvērtušas par spārniem, cēlušies no rāpuļiem mezozoja ērā un pēc daudzām pazīmēm vēl šodien tiem līdzīgi. No mūsdienās saglabājusies dzīvniekiem tie kopā ar krokodītiem ir tuvākie dinosaurus radnieki.

Latvijā sastaptas 325 putnu sugas.

Par pašu izstādi

Tīkdaudz par zoologiju. Izstāde pie mums uz rajona kultūras namu atceļojusi no Latvijas Dabas muzeja Rīgā, ar mūsu pašu vēstures un lietišķās mākslas muzeja darbiniecu palēm tā nu līdz 15. jūnijam būs redzama zālē - skaidri darināti izbāzēni, kopā 51 un vēl tur klāt desmit melnbaltās fotogrāfijas. Varbūt ka pieaugušajiem, tāpat kā dabā dzīvie, tie nekādā īpašu prieku nesagādās, bet bērniem gan te derētu patūt. Vai kad vēl bus iespējams vienkopus redzēt tik daudz lietu un mazu putnu? Vīņi jau izskatās tīri dabiski, kā dzīvi, tikai nedzied. Bet ja pēksnī notīktu brīnumus (kā pasakā) un visi sāktu izmēģināt balsis, tad gan būtu troksnis! Katrs «vilktu» pa savam un kopīgā diriģenta, kas to sasaištītu vienā mēldiņā, nav. Pie kam tiem mazākajiem tās lielākās dziedamās rīkles.

Dabas muzeja darbinieki, kas atsūtījuši šo izstādi, par to visu gan runā prozaisāk. Vīņi saka: varēsot iepazīties ar dažām retāk sastopamām un nespeciālistiem mazāk pazīstamām sugām. Pārstaivētas gandrīz visas Latvijā raksturīgākās kārtas, kas dod priekšstatu par putnu daudzveidību un lielajām pielāgošanās spējām.

Un ja pats skatās

Droši vien lielāko daļu putnu esam redzējuši ne reizi un pazīstam, sevišķi tos, kuri augšpusē padēvušies lielāki, bet ar sīkajiem, kuri, kā dzied tautas dziesmās, sasēduši ratos brauc uz Rīgu, tā lieta nav tik vienkārša. Mežirbi un sloku, ķīvīti vai griezi, lauku cīruli un mājas strazdu, vēl kādu vienu otru prātīsim nosaukt un parādīt, bet pasakiel, kurš ir (nē, neskatoties uz parakstiēm!) erickīņš un kurš svīrlītis, kurš ciglīs un kurš upes zīriņš? Neuzminēsiet vis, tie jau nemaz tik tuvu nedzīvo cilvēkam, kā strazdi, zvirbuļi, zīlītes vai kādi citi no šīs pašas zvirbulveidīgo kārtas pārstāvjiem, vieni no augšpusē mazākajiem, bet darbos - čaklākajiem, palīdz cilvēkiem rūpēties par lauku un augļu dāru ražu. Nev gan arī nodevas, bet tās jau nav tik lielās, kā palīdzība. Derīgi mums arī dzeņveidīgie un citi. Bet cik tad ir to veido? Nu, vismaz 19, zālo vārnū, kura pati ir liels retums, dzimot tālu no cilvēkiem un ļoti noslēpumaini, svīru, lēļu, pūču, dzegužu, baložu, tārtiņu, dzērviņu, vistu, zosu, stārķu, dūkuru un vēl cilveidīgie. Gan katram veidam, gan sugai un pasugai ir savs latīnisks apzīmējums, kurā iemūžināts kas raksturīgs. Bet, domāj, ka arī latviskie nosaukumi, m kuri mums tik mīļi, tāpat skaidri skan, daudz pasaka par «īpašnieku». Svīre - skaidrs, ka lido kā šautra; zeltģalvītis - ar zelta cepurīti, pupukis - ar skaistu pušķīti, brūnkaklis - ar brūnu kakliņu, bet sarkanrīklīte - ar sarkanu kakliņu, un krūtīm. Sarkana pakaklīte ir arī mazā mušķērāja puikam, zivju dzenītīm šāds krāsrojums pa vēderiņu līdz pat astītei. Vispār, sarkanā krāsa starp putniēm ļoti iecienīta, ar tādū dižoņas arī zaļās vārņas, dzeņi un dziļinas nesā sarkanas cepurītes. Izplatīta ir zilā, baltā, dzeltenā un citas. Viens otrs «uzģērbis» tādus svārkus, ka tie laistās visās varavīksnes krāsās.

Antons Rancāns